

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

 проф. Ганна СЛОЗАНСЬКА
«09» вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальна психологія

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 01 Освіта
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 016 Спеціальна освіта
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма «Логопедія»
(найменування освітньої програми)

Мова навчання українська

2023-2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Логопедія» Спеціальності 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта

Розробник:

Микола СУПРУН - доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Ірина ПАЦУЛА – викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Протокол № 1 від «9» вересня 2023 року.

Завідувач кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти

Ганна СЛОЗАНСЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Спеціальна психологія
2	Спеціальність	016 Спеціальна освіта
3	Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
4	Ступінь вищої освіти	Перший (бакалаврський)
5	Статус дисципліни	Обов'язкова
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	1
8	Семестр	2
9	Кількість змістових модулів	2
10	Форма підсумкового контролю	залік
11	ІНДЗ	Презентація
11	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4 кредити
12	Загальна кількість годин	120
13	Аудиторні заняття (год.)	Денна форма – 48, заочна форма – 24
14	Лекції (год.)	Денна форма – 16, заочна форма – 8
16	Лабораторні, семінари заняття (год.)	Денна форма – 32, заочна форма – 16
17	Самостійна робота студента (год.)	Денна форма – 72, заочна форма – 96

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння причин, типології та особливостей психосоціального, вікового розвитку дітей з органічними чи функціональними порушеннями, які утруднюють їх соціально-психологічну адаптацію, включення в освітній, соціальний простір та подальше професійне самовизначення, а також розвиток вміння виявляти, коригувати, попереджати дисбаланс між процесом навчання та розвитком дітей з порушеннями у психофізичному розвитку, формувати компенсаторні механізми їхньої психіки.

3. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» забезпечує досягнення здобувачами наступних загальних компетентностей:

ЗК. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

Курс забезпечує досягнення здобувачами наступних фахових компетентностей:

СК. 1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з порушеннями мовлення.

СК. 2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної, інклюзивної освіти та логопедії.

СК. 3. Здатність застосовувати психолого педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК. 4. Здатність планувати та організовувати корекційно-логопедичну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей дітей, оцінювати її результати.

СК. 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК. 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК. 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Згідно очікуваних **програмних результатів навчання** студенти будуть:

РН.1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН. 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН. 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН. 4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. П

РН. 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН. 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН. 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН. 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН. 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з порушеннями мовлення.

РН. 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН. 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН. 16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН. 18. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні явища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

РН. 19. Визначати потреби і проблеми дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, знаходити інноваційні рішення та залучати ресурси для їх задоволення та вирішення.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Спеціальна психологія – як галузь педагогічної науки.

Тема 1. Передумови виникнення спеціальної психології та її філософська основа.

Сутність спеціальної психології. Історія становлення спеціальної психології. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Передумови виникнення спеціальної психології, її філософська основа та основні положення.

Тема 2. Предмет, завдання, мета та пріоритети спеціальної психології на сучасному етапі.

Предмет та завдання спеціальної психології. Спеціальна психологія та ряд суміжних галузей. Основні завдання спеціальної психології. Структура та

особливості процесу розвитку дітей з ООП. Причини виникнення порушень розвитку у дітей. Теоретичне обґрунтування поняття дітей з ООП як феномену на сучасному етапі. Соціальний аспект порушень у контексті соціального значення спеціальної психології. Соціально-культурний аспект порушень у дітей.

Тема 3. Структура та особливості процесу розвитку дітей психофізичним та інтелектуальними порушеннями.

Особливості розвитку людини з порушеннями інтелекту і психічними захворюваннями. Методи спеціальної психології. Чинники порушень в психічному розвитку. Класифікація порушень психічного розвитку. Класифікація психічного недорозвитку Д.М.Ісаєва.

Тема 4. Поняття та суть корекційно виховного процесу навчання та виховання, специфічні проблеми в сенсорній, моторній, інтелектуальній та емоційних сферах.

Загальний огляд проблеми диференційної діагностики. Методичні засади діагностично-корекційно-розвивальної роботи. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психофізичного розвитку. Корекційно розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи (дитина, батьки, педагоги). Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Тема 5. Соціально-психологічні проблеми дітей з особливим потребами. Психолого-педагогічний супровід їх залучення до загальноосвітніх класів шкіл.

Діти з ООП. Шляхи впровадження інклюзивного навчання. Соціально-психологічні проблеми дітей з особливим потребами. Корекційно виховна робота з дітьми з особливими потребами.

Змістовий модуль 2.

Загальна характеристика дітей з різними відхиленнями інтелектуального, психічного та фізичного розвитку.

Тема 6. Поняття діти з інтелектуальним порушеннями. Причини виникнення та їх характеристика.

Загальний огляд проблеми диференційної діагностики. Методичні засади діагностично корекційно розвивальної роботи. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психічного розвитку. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи (дитина, батьки, педагоги). Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Тема 7. Основні форми психічного розвитку у дітей. Клініко-педагогічна характеристика дітей з ЗПР.

Диференційовано дослідження дітей з ЗПР. Основні прояви порушень у дітей з ЗПР. Симптоми ЗПР, причини та характеристика напрямів корекційно педагогічної роботи з дітьми з ЗПР.

Тема 8. Особливості зорового та слухового сприймання в дитячому віці. Причини та ступені їх порушень.

Сутність сурдопсихології, предмет та задачі. Чинники порушень слуху. Класифікація порушень слуху. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху. Тифлопсихологія – предмет та задачі. Чинники порушення зору. Класифікація порушень зору. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору.

Тема 9. Початкові прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей при нервово-психічних хворобах. Порушення опорно-рухового апарату ДЦП.

Прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей при нервово-психічних хворобах.

Порушення опорно-рухової сфери – дитячий церебральний параліч (ДЦП). Чинники виникнення ДЦП. Форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна гіплегія, атонічно-астатична. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП.

Тема 10. Основні закономірності розвитку мови. Причини порушень та їх види.

Чинники первинних мовних порушень. Класифікація мовних порушень: периферійного характеру (дислалія, ринолалія, ринофонія, дисфонія); центрального характеру (дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія). Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	Ус ьог о	ле кц ії	пра кти чні	се- міна рів	Сам ості йна роб ота	Усь ого	лек ції	пра кти чні	лаб ора тор ні	Само стійн а робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1 Спеціальна психологія – як галузь педагогічної науки										
Тема 1. Передумови виникнення спеціальної психології та її філософська основа.	9	1	2		7	12	1	1		10
Тема 2. Предмет, завдання, мета та пріоритети спеціальної психології на сучасному етапі.	9	1	2	–	7	12		1		10
Тема 3. Структура та особливості процесу розвитку дітей психофізичним та інтелектуальними порушеннями.	12	2	2	2	7	12	1	1		10

Тема 4. Поняття та суть корекційно виховного процесу навчання та виховання, специфічні проблеми в сенсорній, моторній, інтелектуальній та емоційних сферах.	13	2	2	2	7	12	1	1		10
Тема 5. Соціально-психологічні проблеми дітей з особливим	14	2	2	2	8	11	1	6		8
потребами. Психолого-педагогічний супровід їх залучення до загальноосвітніх класів шкіл.										
Разом за змістовим модулем 1	57	8	7	6	36	59	4	6		48
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика дітей з різними відхиленнями інтелектуального, психічного та фізичного розвитку										
Тема 6. Поняття діти з інтелектуальним порушеннями. Причини виникнення та їх характеристика.	13	2	2		7	13	1	2		10
Тема 7. Основні форми психічного розвитку у дітей. Клініко-педагогічна характеристика дітей з ЗПР.	13	2	2	2	7	13	1	2		10
Тема 8. Особливості зорового та слухового сприймання в дитячому віці. Причини та ступені їх порушень.	11	1	1	2	7	12	1	2		10

Тема 9. Початкові прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей при нервово-психічних хворобах. Порушення опорно-рухового апарату ДЦП.	12	1	2	2	7	12	1	2		10
Тема 10. Основні закономірності розвитку мови. Причини порушень та їх види.	14	2	2	2	8	11		2		8
Разом за змістовим модулем 2	63	8	9	10	36	61	4	10		48
Усього годин	120	16	16	16	72	120	8	16		96

4.3. Теми лекцій

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	1	Спеціальна психологія як наука про закономірності та особливості розвитку різних категорій дітей з особливими потребами.	1	1
2	2.	Спеціальна психологія та її філософська основа.	1	
3	3.	Структура та особливості процесу розвитку дітей з психофізичними та інтелектуальними порушеннями.	2	1
4	4.	Поняття про суть корекційно-виховного процесу навчання, виховання дітей з особливими потребами. Специфічні проблеми в сенсорній, моторній, інтелектуальній та емоційних сферах.	2	1
5	5.	Соціально-психологічні проблеми дітей з особливими порушеннями. Психолого-педагогічний супровід їх залучення до загальноосвітніх класів.	2	1

6	6.	Поняття « діти з інтелектуальними порушеннями». Причини виникнення та їх характеристика.	1	1
7	7.	Основні форми психічного розвитку у дітей. Клініко-педагогічна характеристика дітей з затримкою психічного розвитку.	2	1
8	8.	Особливості зорового та слухового сприймання в дитячому віці. Причини та ступені їх порушення.	2	1
9	9.	Початкові прояви та причини психопатичних форм поведінки дітей з нервово-психічними хворобами. Порушення опорно-рухового апарату ДЦП.	2	1
10	10.	Основні закономірності розвитку мови. Причини, порушення мовлення у дітей та їх види.	1	
Всього годин			16	8

4.4. Теми семінарських занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	1	Суть процесу навчання спеціальної психології	2	1
2	2	Особливості процесу розвитку дітей з психофізичними та інтелектуальними порушеннями.	2	1
3	3	Характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями.	2	1
4	4	Поняття «ЗПР» та її класифікація.	2	1
5	5	Синдром раннього дитячого аутизму, причини та особливості його розвитку.	2	1
6	6	Характеристика категорій дітей з порушеннями зору та слуху.	2	1
7	7	Діти з ДЦП. Класифікація та форми порушення.	2	1

8	8	Загальна характеристика дітей з комплексними порушеннями та психосоматичними формами їх поведінки.	2	8
Всього годин			16	8

4.5. Теми лабораторних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин денна форма	
1	1	Комплексне вивчення дітей з психофізичним порушеннями.	2	1
2	2	Психолого-педагогічне вивчення дітей з інтелектуальними порушеннями. (Петриківський дитячий будинок-інтернат.)	2	1
3	3	Вивчення критеріїв протилежних дітям з інтелектуальними порушеннями.	2	1
4	4	Логопедичне обстеження дітей з порушення мови. Складання індивідуальної мовної картки. (Логопедичний кабінет в Петриківському дитячому будинку-інтернаті.)	2	1
5	5	Здійснення індивідуального підходу в процесі навчання та виховання дітей з порушенням зору.	2	1
6	6	Здійснення індивідуального підходу в процесі навчання і виховання дітей з порушенням слуху. (Теребовлянська школа для дітей з порушенням слуху).	2	1
7	7	Визначення особливостей емоційно-вольової сфери при нервово-психічних хворобах.	2	1
8	8	Обстеження дітей з іншими порушеннями: ДЦП, реактивний стан, конфліктні переживання	2	1
Всього годин			16	8

4.5. Самостійна робота

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	1	Визначення поняття “дитина з порушеннями”, види та причини їх порушень .	7	10

2	1	Характеристика складових частин спеціальної психології та її основні завдання.	7	10
3	4	Обґрунтування необхідності корекційно виховної роботи з дітьми з порушеннями та умови підвищення їх ефективності.	7	10
4	7	Ознайомлення з прикладами досягнень осіб з порушеннями слуху за книгою М.Д.Ярмаченка «Проблема компенсації глухоти».	7	10
5	8	Розкриття шляхів соціальної адаптації дітей з порушеннями зору.	8	8
6	4	Визначення психолого-педагогічного класифікацію та навести приклади мовних порушень згідно неї.	8	10
7	3	Охарактеризувати основні особливості психічного розвитку дітей з порушеннями, та поділ їх за глибиною інтелектуального порушення.	7	10
8	5	Надати психолого-педагогічне обґрунтування головних вимог до проведення навчальної та корекційно-виховної роботи дітей затримкою психічного розвитку.	7	10
9	9	Ознайомлення з працями О.І.Скороходової присвяченими питанням виховання дітей з порушення слуху та зору	7	10
10	10	Охарактеризування особливостей поведінки дітей при різних проявах психопатії, обґрунтувати специфіку індивідуального підходу та вимоги до діяльності психолога в даних ситуаціях.	8	8
		Всього годин	72	96

4.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

з/п	Назва теми
1.	Складові частини спеціальної психології.
2.	Характеристики олігофренопедагогіки
3.	Характеристика сурдопедагогіки.
4.	Характеристика тифлопедагогіки.
5.	Характеристика логопедії.
6.	Причини неуспішності учнів молодших класів.
7.	Етапи психічного розвитку нормотипових і дітей з ООП.
8.	Теорія Л.С. Виготського про єдність біологічну і соціальну.
9.	Клініко-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями.
10.	Степені дітей з інтелектуальними порушеннями.
11.	Причини виникнення інтелектуальних порушень дітей.

12.	Особливості фізичного і розумового розвитку дітей з синдромом Дауна.
13.	Особливості дітей з розумовою відсталістю, що виникли в результаті травматичного ураження мозку та перенесення менінго-енцифалітів.
14.	Епілептичні та шизофренічні припадки, їх види та особливості.
15.	Основні форми затримки психічного розвитку дітей.
16.	Причини виникнення ЗПР та клініко-педагогічна характеристика їх.
17.	Методи корекційно-виховної роботи дітей з ЗПР.
18.	Основні закономірності розвитку мови. Види порушення мови та їх причини (недорікуватість).
19.	Порушення темпу і плавності мови (заїкання).
20.	Основи особливостей зорового сприймання. Степені порушення зорового сприймання та їх причини.
21.	Основні форми патології слуху, степені порушення слуху та їх причини.
22.	Визначення , характер і основні форми порушення працездатності у дітей з астеничним станом.
23.	Діти з реактивним станом. Причини виникнення і степені вираженості.
24.	Діти з конфліктним станом і переживання.
25.	Діти з психопатичними формами поведінки.
26.	Діти з комплексними порушеннями.
27.	Характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
28.	Значення психолого педагогічного вивчення дітей для виявлення проблем у розвитку.
29.	Основні типи закладів для дітей з особливими освітніми потребами.
30.	Значення спеціального навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами.

5. Методи навчання

Під час лекційних занять використовується пояснювально-ілюстративний метод з мультимедійними презентаціями, частковопошуковий метод, словесні методи, методи порівняння й узагальнення, аналізу, синтезу, явищ та процесів, традиційна текстова лекція з електронною версією ключових положень лекції в ЕНМК. На семінарських заняттях застосовуються практичні методи (завдання), наочні методи (демонстрація презентацій), групові дискусії. Самостійна робота передбачає роботу з навчальною літературою при підготовці до занять, підготовку занять, робота над індивідуально навчальнодослідним завданням.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Спеціальна психологія» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; групова дискусія; презентації результатів виконаних індивідуальних завдань; результати проведення занять з вихованками інтернату с.Петрики Тернопільського р-ну, Тернопільської області, підсумкове тестування.

6. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни «Спеціальна психологія» використовуються такі форми контролю:

- поточний контроль здійснюється у формі оцінювання результатів навчальної діяльності студентів на лабораторних заняттях та виконання ними завдань самостійної роботи;
- модульний контроль застосовується після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни, оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених упродовж вивчення змістового модуля;
- підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

7. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

За роботу на семінарському занятті студент може отримати максимум 6 балів.

6 балів: студент дає повну, ґрунтовну, аргументовану відповідь, розкриває і науково обґрунтовує теоретичні положення, виявляє уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне, висловлює власні судження та особисте ставлення; відповідь відзначається системністю, послідовністю, логічністю викладу думок і творчим підходом.

5 балів: студент дає детальну відповідь, що містить обґрунтування та пояснення основних теоретичних положень. Відповідь не достатньо чітка і структурована, або не містить власних суджень.

4 бали: студент з похибками демонструє знання основного матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність у проблемних питаннях семінару, допускає помилки при викладі матеріалу, але спроможний усунути їх із допомогою викладача.

3 бали: студент демонструє фрагментарні знання матеріалу семінарського

заняття, що складає менше 50% необхідного обсягу, не знає основної термінології, не вміє висловлюватися логічно.

2 бали: відповідь на питання є фрагментарною, у ній допущені суттєві помилки.

1 бал: студент не володіє знаннями з семінарського заняття, відповідь неправильна.

0 балів: відповідь на питання відсутня.

Критерії оцінювання ІНДЗ (до 20 балів):

17-20 балів - виконано всі вимоги до написання і захисту реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему, яка розглядається логічно сформульована власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішньому оформленню, надані правильні відповіді на додаткові питання;

12-16 балів - основні вимоги до реферату та його захист виконані, але при цьому допущені недоліки, зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях; не витриманий обсяг реферату; є упущення в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді;

8-11 балів - є істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема висвітлена лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутня висновок;

1-7 бали - тема реферату не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми.

Максимальна оцінка – 20 балів

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2					ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
ТЕМА 1	ТЕМА 2	ТЕМА 3	ТЕМА 4	ТЕМА 5	ТЕМА 6	ТЕМА 7	ТЕМА 8	ТЕМА 9	ТЕМА 10			
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	20	20	100
30					30							

Академічна доброчесність. Високо цінується академічна доброчесність. До всіх здобувачів освітньо-професійної програми відбувається абсолютно рівне ставлення.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Не дотримання академічної доброчесності стане причиною стягнень, за що можуть відніматися бали. Мінімальне покарання для здобувачів, яких спіймали на обмані чи плагіаті під час підсумкового контролю, буде нульовим для цього завдання з послідовним зниженням підсумкової оцінки дисципліни принаймні на одну літеру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проектор – демонстрація презентацій.
2. Комп'ютери з доступом до Інтернету – проведення підсумкового

Рекомендована література

1. Синьов І.М., Коберник Г.М. основи дефектології.: К., Вища школа, 1994.
2. Боднар В.І., Синьов І.М. Дефектологія словник. Навчальний посібник.: К., «МП Леся», 2011.
3. Боднар В.І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загально-освітні заклади. Дефектологія. – 2003 р. – № 3. Стр. 73. Стр. 100.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні: Інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – Київ. 2005.
5. Діти з особливими потребами і поради батькам / За ред. В.І.Бондара. – Київ. 2004.
6. Хрестоматія з логопедії / Укл. М.К. Шеремет, І.в. Матриненко.– К., 2006 р.
7. Синьов В.М. до побудови загальної теорії колекційної педагогіки. // науковий часопис НПУ ім.. М.П. Драгоманова. – К. 2004 р. – № 1.
8. Про світ дітей з особливими потребами / Упоряд. В.І. Шнайдер. Кам'янець-Подільський, 2003 р.
9. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс. – Кам'янець-Подільський. 2008 р.
10. Синьов Є.П. Тифлопсихологія. К., 2002
11. Г.А.Олійник. Виправлення недоліків мовлення в учнів. Методичний посібник. Тернопіль, 1997.
12. Р.І.Кравченко. Соціальна робота з розумово відсталими людьми. Навчальний посібник. Вчена рада НаУКМЛ, Київ, 2001.
13. Виховання дітей з особливими потребами в сім'ї. Методичні рекомендації. Упорядник І.Б.Іванова. – К., 1998.
14. Елен П., Даніелс, Кей Стафорд. Залучення дітей з особливим потребами до системи загальноосвітніх класів. – Львів, 2000.
15. І.Б.Іванова. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. К., 2000.
16. І.В. Луценко. Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими потребами (інклюзивне навчання). Психолог. Шкільний світ. 2005. №40(184). .19–27.

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Основи спеціальної психології

(<http://www.studmed.ru/science/pedagogika/correction>)

1. Безкоштовна бібліотека підручників (<http://www.info-library.com.ua>)
2. Л.С. Виготський. Основи дефектології. (<http://bookap/info/clasik/defect/>).